

de oorzaak der wedergeboorte anders door hen genoemd mocht worden, zij brachten in den mensch het nieuwe leven, het geloof en de bekeering tot stand. En Woord en sacrament konden niet anders doen, dan die inwendige genade aanduiden en afbeelden. Het uitwendige, gepredikte Woord drukte slechts uit, wat er inwendig in het hart van den geestelijken mensch geschreven stond; en de sacramenten stelden slechts uiterlijk voor oogen, wat Christus inwendig door zijnen Geest aan de geloovigen geschonken had.

Maar de Gereformeerden konden hierin niet medegaan. Zij werden daarvan weerhouden door de Heilige Schrift, die, ofschoon eene inwendige genade leerende, toch zoo beslist mogelijk, de zaligheid aan het geloof en het geloof aan het gehoor van het Woord Gods verbindt.

Dienovereenkomstig spraken zij het in hunne belijdenis uit, dat het waarachtig geloof, in den mensch gewrocht zijnde door het gehoor des Woords Gods en de werking des Heiligen Geestes, hem wederbaart en maakt tot eenen nieuwen mensch (Ned. Geloofsbel. art. 24); dat het geloof, hetwelk ons Christus en al zijne weldaden deelachtig maakt, komt van den Heiligen Geest, die het in onze harten werkt door de verkondiging des heiligen Evangelies en het sterkt door het gebruik van de sacramenten (Heid. Cat. Zond. 25).

Men kan hiertegen inbrengen, dat deze beide uitspraken uit onze belijdenisschriften voor het vraagstuk, dat ons thans bezig houdt, hoegenaamd niet beslissend zijn. Want immers is er niemand onder ons, die ontken, dat Woord en sacrament wel terdege genademiddelen zijn voor het geloof en de bekeering in zoogenaamden „dadelijken” zin, of ook voor de wedergeboorte in de ruimere beteekenis van vernieuwing en heiligmaking. Terwijl het toch geen twijfel lijdt, dat de Nederl. Geloofsbelijdenis in art. 24 alleen van de wedergeboorte in ruimeren zin handelt, en dat de Heidelbergse Catechismus in Zondag 25 alleen denkt aan het actieve, bewuste geloof, niet aan het vermogen of de hebbelijkheid des geloofs. De vraag, die aan de orde is, luidt echter, of de wedergeboorte als instorting van het allereerste beginsel des nieuwen levens en het geloof als vermogen of hebbelijkheid niet gewerkt worden door den Heiligen Geest zonder en buiten het Woord.

Maar deze bedenking doet de bewijskracht der aangehaalde uitspraken toch geenszins te niet. Want de onderscheiding van wedergeboorte en bekeering, gelijk die later opkwam, was in de dagen, toen de Nederl. Geloofsbelijdenis en de Heidelb. Catechismus werden opgesteld, nog onbekend. Wel is ze toen reeds voorbereid, maar bij niemand komt zij nog tot duidelijke uitdrukking. In de belijdenisschriften en in de werken der theologen laat men het nieuwe leven met het berouw, met het geloof, met de bekeering aanvangen. En aan eene zekere tegenstelling tusschen den aanvang van het nieuwe leven, als alleen gewerkt door den H. Geest zonder het Woord, en den voortgang van het nieuwe leven, als gewerkt door den H. Geest met het Woord, werd door niemand gedacht.

Als de Nederl. Geloofsbelijdenis in art. 24 en de Heidelb. Catechismus in Zondag 25 zegt, dat het waarachtig geloof in den mensch gewrocht wordt door het gehoor des Woords Gods en de werking des Heiligen Geestes, dan denken zij daarbij volstrekt niet alleen aan de ontwikkeling van het geestelijk leven tot de daden van geloof en bekeering, maar dan vatten zij daarin het gansche nieuwe leven saam, van zijn eerste ontstaan af tot zijne hoogste ontwikkeling hier op aarde toe. De algemeene, gewone voorstelling is deze, dat ook de allereerste aanvang van het geestelijk leven gewerkt wordt door den Heiligen Geest onder gebruikmaking van het woord des Evangelies.

Het 35e artikel van de Nederl. Geloofsbelijdenis verheft dit boven allen twijfel. Daar wordt beleden, dat onze Zaligmaker Jezus Christus het sacrament des heiligen Avondmaals verordend en ingesteld heeft, om te voeden en te onderhouden degenen, die Hij alreede wedergeboren en in zijn huisgezin, hetwelk is zijne kerk, ingelijfd heeft. Nu hebben degenen, die wedergeboren zijn, in zich tweeërlei leven, het ééne lichamelijk en tijdelijk, hetwelk zij van hunne eerste geboorte medegebracht hebben en allen menschen gemeen is; het andere is geestelijk en hemelsch, hetwelk hun gegeven wordt in de tweede geboorte, dewelke geschiedt door het woord des Evangelies in de gemeenschap des lichaams van Christus, en dit leven is niet gemeen dan alleen den uitverkorenen Gods.

Uit deze woorden blijkt duidelijk, dat de Nederl. Geloofsbelijdenis, als zij van wedergeboorte spreekt, daarbij niet alleen denkt aan den voortgang en de ontwikkeling, maar ook aan den aanvang en den oorsprong van het geestelijk leven. Want zij verklaart, dat dat geestelijk leven in de tweede geboorte *gegeven* wordt, dat het dus daarin niet alleen tot ontwikkeling komt, maar dat het daarin zijn aanvang neemt. En van dien aanvang des geestelijken levens in de tweede geboorte belijdt zij nu verder, dat die tot stand komt *door het woord des Evangelies*. Niet alleen bij het geloof en de bekeering in dadelijken zin, maar ook bij de wedergeboorte in engeren zin, bij de instorting van het allereerste beginsel des geestelijken levens is het Evangelie volgens onze belijdenis het middel der genade in de hand des Heiligen Geestes.

Dezelfde gedachte wordt in den Heidelbergischen Catechismus uitgesproken. In Zondag 3 wordt alleen gezegd, dat wij ganschelijk onbekwaam zijn tot eenig goed en geneigd tot alle kwaad, tenzij dan dat wij door den Geest Gods wedergeboren worden. Of de H. Geest zich daarbij al dan niet van het Woord bedient, komt hier niet ter sprake. Maar in Zondag 21 staat uitdrukkelijk, dat de Zone Gods zich eene gemeente vergadert, beschermt en onderhoudt *door zijn Geest en Woord*. Dat de Geest hierbij in de eerste plaats genoemd wordt, is niet zoo te verstaan, alsof het vergaderen der kerk alleen door den Geest geschiedde zonder het Woord, en het beschermen en onderhouden door den Geest in verbinding met het Woord. Want alle drie, het vergaderen zoowel als het beschermen en onderhouden van de kerk, geschiedt door Geest en Woord te zamen. En de Geest neemt hierbij de eerste plaats in, omdat Hij de handelende is, die zich van het Woord als zijn instrument bedient en met dat Woord weder in dienst staat van den Zone Gods.

Daarom heeft het dan ook in Zondag 25, dat het geloof, hetwelk ons Christus en al zijne weldaden deelachtig maakt, of, gelijk het in Zondag 7 omschreven wordt, door hetwelk wij Christus worden ingelijfd en al zijne weldaden aannemen, dat dat geloof in zijn gansch omvang, beide in lijdlijken en in dadelijken zin, zijn oorzaak heeft in den Heiligen Geest, die het in onze harten werkt door de verkondiging des heiligen Evangelies.

Het is om deze redenen niet wel voor tegenspraak vatbaar, dat onze beide oudste belijdenisschriften in de orde des heils aan de roeping eene plaats geven vóór de wedergeboorte, en in het Woord Gods een genademiddel zien, niet alleen voor den wasdom maar ook voor het ontstaan van het geestelijk leven.

BAVINCK.

WOORD EN DAAD.

De toestand der Nederlandsche Hervormde kerk laat aan de broederen, die daarin nog den Christus belijden, geen oogenblik rust.

Telkens worden zij gedwongen, om

dien toestand te veroordeelen en naar verbetering om te zien.

Thans weder deed de oud-Hoogleraar Dr. J. H. Gunning een voorstel, om de kerk te organiseren naar de beginselen der belijdenis, opdat in die kerk de kracht des Heeren tot inwendige en uitwendige hervorming openbaar mocht worden.

Hoe uitnemend dit voorstel ook bedoeld zij en welke sympathie het ook hier en daar verwekken mocht; het was toch van te voren te zien, dat het hoegenaamd geen kans van slagen had, en in den toestand der Ned. Herv. kerk niet de minste verandering zou brengen.

Van orthodoxen kant werd het bij monde van Dr. de Visser al aanstonds als ontijdig, onpractisch en als leidende tot breuke ter zijde gelegd.

De *Kerkelijke Courant* verklaarde met alle kracht in verzet te komen tegen alle mogelijke plannen en voorstellen, waarbij met de »Belijdenis” wordt omgegaan, zooals Prof. Gunning zich dat veroorlooft.

En de moderneren vonden in Prof. Eerdmans van Leiden een tolk, die op ouderwetsche manier, in den trant van Scholten en Kuene, het goed recht der vrijzinnigen in de Ned. Herv. kerk bepleitte.

Wel heeft Prof. Gunning in eene tweede brochure getracht, de bezwaren, van de eerstgenoemde zijde ingebracht, te weerleggen. Maar de kans, dat zijn voorstel ingang vinden mocht, is daardoor in het minst niet verbeterd.

Wel echter is het treffend, dat de Hoogleraar Gunning in deze tweede brochure, die *Onze Zonde* getiteld is, zoo open en zoo rond ervoor uitkomt, dat het verkeer onder de organisatie der Ned. Herv. kerk hem tot *zonde* geworden is.

Dat is een ernstig woord, te ernstiger, omdat het uitgesproken werd door een man als Prof. Gunning, wiens liefde tot de Ned. Herv. kerk onverdacht is en die nimmer zich de belijdenis van Christus heeft geschaamd.

Maar het legt ook eene dure verplichting op. Want indien het verkeer onder de Hervormde kerk-organisatie iemand tot zonde geworden is, dan kan en mag hij ook in zulk een zondigen toestand niet rustig blijven voortleven. Wij zijn het niet, die daartoe den Hoogleraar verplichten, maar hij bindt zich door zijn eigen woord, en is tot een breken met deze zonde door zijn eigen conscientie verplicht.

Wel is waar, is daarmede niet beslist, hoe en op wat wijze iemand aan zulk een zondigen toestand een einde moet trachten te maken. En het ligt voor de hand, dat hij, tot inzicht komende van dezen zondigen toestand, aan al zijne broederen de oogen tracht te openen en heel de kerk tot haar oorspronkelijk standpunt tracht terug te leiden.

Maar de moeilijkheid komt, wanneer de broederen links en rechts uw getuigenis tegenstaan en de kerk in haar geheel naar uw roepstem niet luisteren wil.

Want dan blijft slechts de keuze om te buigen en het hoofd in den schoot te leggen, of om in den naam en in de kracht des Heeren voort te gaan en desnoods alleen het pad te loopen, dat men door des Heeren Woord zich voorgeschreven acht.

Daarvoor komt ten slotte alle poging tot reformatie te staan.

Zoolang men de leuze aanheft, dat de kerk in de kerk moet hersteld worden en daardoor eene bepaalde uitkomst tot richtsnoer voor zijn handelen stelt, zoolang is men met machteloosheid geslagen.

Maar wie zijn weg gaat, alleen ziende in het gebod en blind in de toekomst, die is tot groote dingen bekwaam. Misschien komt hij, waar hij niet wezen wilde; maar hij komt toch daar, waar hij behoort te zijn.

BAVINCK.

OP DEN HEERE VER- TROUWEN.

„Maar die op den Heere vertrouwt...”
Ps. 32 : 10.

Niet slechts wordt de zondaar door den schrik des Heeren bewogen tot het geloof, maar ook moet het heil der vromen hem uitlokken tot den dienst Gods. De dichter laat op de verklaring, dat de goddelooze vele smarten heeft, aanstonds volgen: »Maar die op den Heere vertrouwt, dien zal de goedertierenheid omringen.” Het verwondert ons niet, dat hij tegenover goddeloosheid het vertrouwen stelt, want gelijk het ongeloof de oorzaak van alle zonden is, zoo is het geloof, het vertrouwen de bron van alle deugd.

De geloovigen zijn gelukkig. Zij zijn kinderen Gods. Hier in genade, straks in heerlijkheid. De eere der wereld is wuft en kortzichtig, en dikwerf, voor wie er in deelt, schadelijk. Maar de eer, die God aan zijne kinderen geeft, is bestendig en verheugt naar lichaam en geest. Hij noemt hen »een uitverkoren geslacht, een heilig volk, een verkregen volk, een koninklijk priesterdom, de gezegenden des Heeren”.

De goedertierenheid omringt hen. Dat wil zeggen: over hen, die met een volkomen hart zich den Heere overgeven en Hem volgen, zal Hij zijne zegenen, zijne genadebewijzen overvloedig uitstorten.

Zij vertrouwen op den Heere. Dat doet het groote aantal menschen, dat belijdenis doet van het Christendom en de daarbij veronderstelde waarheden niet. Velen hebben van het Christendom niets meer dan deze belijdenis. Zulken, ja spreken over 't vertrouwen op God, maar het ware vertrouwen kan slechts gevonden worden bij menschen, die door den Heiligen Geest aan zichzelf ontdekt, in den weg des geloofs door den eenigen Zaligmaker tot God zich gewend hebbende, Hem leerden aanmerken als den God hunner genade, wien zij uit dankbaarheid wenschen te dienen. Van nature stelt de mensch vleesch tot zijn arm. Hij vertrouwt op zijn gezondheid, zijn kracht, zijn wijsheid, op rijkdom en eere. Maar 't is een ijdel vertrouwen. Een steunen op rietstaven. Alleen het vertrouwen op »den Heere” beschaamt niet. Hij is alleen God. Oneindig verheven boven alle machten der aarde. Willens of onwillens moet alles zich aan Hem onderwerpen. Hij is de Onafhankelijke, de Onsterfelijke, de Alomtegenwoordige, de Almachtige, die zich in genade openbaart als een ontfermend Vader, op wiens beloften onvoorwaardelijk te rekenen valt. Een mensch belooft soms meer dan hij nakomen kan, en is daarenboven veranderlijk in zijne genegenheid, maar de Heere heeft een arm met macht, en zijn genadetroon is onwankelbaarder dan graniet. Ofschoon bergen wijken en hemelen wankelen, zal zijn verbond niet wankelen, en zijne goedertierenheid niet van zijn volk wijken. Dien Hij heeft liefgehad, heeft Hij lief ten einde toe.

Op den Heere te vertrouwen, dat is zich alleen op Hem te verlaten, in de heerlijke overtuiging, dat Hij geven zal alles, wat tot het leven en de godzaligheid van noode is. Dit vertrouwen is alleen den geloovigen eigen. Zij alleen kunnen zeggen: »de Heere is mijn licht en mijn heil, voor wien zou ik vreezen? de Heere is mijn levenskracht, voor wien zou ik vervaard zijn?”

Dit vertrouwen is uit het ware geloof geboren, en staat met de oefening des geloofs in het nauwste verband. Het is immers eene innige werkzaamheid der ziel, die duidelijk inzicht en een levendig gevoel heeft van de Goddelijke macht en gewilligheid haar ten goede, diensgevolge de beloften der Schrift hartelijk omhelst en voor zichzelf toepast. Of wilt ge, het is een rusten der ziel op de liefde en macht en trouw van God, een zich verlaten op Hem als haar deel in eeuwigheid. Het sluit in zich, tevredenheid met alles wat gebeurd is, schoon veel ons onbegrijpelijk en verborgen bleef, en zelfs aanliep tegen onze wenschen. Berusting in alles wat geschiedt, hoe raadselachtig en, naar onze meening, droevig ook. En eene zekere verwachting dat, wat gebeuren zal, onder het wijze en liefderijke bestuur des Heeren geschieden zal, die met het begin ook het einde heeft overzien, en alles doet uitloopen tot zijne eer, en het heil zijner kinderen en het dus in de donkerste omstandigheden des levens wel en goed met ons maken zal.

Het is een *verstandig* vertrouwen, een vertrouwen in dagen van voor- en tegenspoed, van gezondheid en ziekte, bij de aangenaamste vooruitzichten zoowel, als in verwachting van onheil en rampen, en dat wel onbepaald. Een vertrouwen, waarbij wij den Heere niet willen voorschrijven, wat Hij doen moet, maar ons naar ziel en lichaam aan zijn leiding en bestuur gewillig overgeven. Een *werkzaam* vertrouwen, waarbij gebruik gemaakt wordt van alle betamelijke middelen, door wijsheid en voorzichtigheid aanbevolen, en die tijd en gelegenheid aan de hand geven. Het heeft dus niets gemeen met een dwaas en roekeloos bestaan, met het diep schuldig verzoeken van God. Een *standvastig* vertrouwen, dat ondanks allerlei in de weg komende zwarigheden en teleurstellingen en hoe donker alles om ons heen wordt, en hoe geweldig de stormen des levens opsteken, in ons hart blijft leven, dat m. e. w. de vuurproef doorstaat. Een *hartgrondig* vertrouwen, waarbij de overtuiging diep in de ziel is gegrift, dat slechts hij gelukkig is, die den Heere vreest, en aan de hand van het Evangelie van Christus wandelt.

»Die op den Heere vertrouwt”; 't is betamelijk op God te vertrouwen in den tijd van voorspoed, als zijne genade als met de oogen te zien, met de handen te tasten, met den mond te smaken is; maar dit te doen bij aanvechtingen en strijd, als verdrukking ons deel is, het eene lijden het andere volgt, Gods kastijdende hand zich smartelijk laat gevoelen, en Hij zijn aangezicht verbergt, dit vooral is heerlijk en een bewijs van de macht zijner genade. Job

is ons een voorbeeld; hij »schreef Gode niets ongerijmds toe”. Heerlijk is zijne taal: »De Heere heeft gegeven, en de Heere heeft genomen; de naam des Heeren zij geloofd!” Of ook: »Zoo Hij mij doodde, zou ik niet hopen?” Of ook David, wiens lieflijke meditatie door alle eeuwen heen de armen van geest een hart onder den riem mocht steken; ik bedoel Ps. 42: »Wat buigt gij u neder, o mijne ziel! en wat zijt gij onrustig in mij? hoop op God, want ik zal Hem nog loven; Hij is de menigvuldige verlossing mijns aangezichts en mijn God.”

Wie in bange dagen op den Heere vertrouwt, zal in het gevoel van aankleven aan en gemeenschap met Hem een lieflijken balsem hebben, die de bitterheid der ellende verzacht.

Broeders en zusters, hebt goeden moed. Hij, die getrouwd is, zal u niet laten verzocht worden boven vermogen, maar met de verzoeking een genadige uitkomst schenken. Is het donker, wacht op den morgen. Ach, hoe zwak is ons vertrouwen. Hoe weinig zijn wij geoefend in de wegen des Heeren. Wat brandt onze geloofslamp flauw. Wat doen wij weinig winst met de levenslessen ons keer op keer gegeven. Toch is het de wensch der oprechten, dat het vertrouwen versterkt moge worden. Daartoe gaat de bede dagelijks op tot den troon der ontferming. Terecht. Wie op den Heere vertrouwt, is gelukkig; het is een bewijs, dat hij gemeenschap heeft met God, tot zijne dienstknechten of dienstmaagden behoort, en onder de vrienden van Christus wordt gerekend.

God zorgt voor wie op Hem vertrouwen, als een vader voor zijne kinderen. »Gelijk zich een vader ontfermt over de kinderen, ontfermt zich de Heere over degenen, die Hem vreezen.” Hij zal als een vurige muur rondom hen zijn. Hij zal hen bewaren voor alle kwaad. Zich hun nithelper toonen. Dit deed Hij ten allen tijde. Laat de oude geschiedenis spreken. »Al wat tevoren geschreven is, is tot onze leering tevoren geschreven; opdat wij door lijdzaamheid en vertroosting der Schriften hoop hebben zouden.”

Verhoopt u dan, gij die den Heere vertrouwt, niets zal u wezenlijk nadeel kunnen toebrengen. Alle dingen moeten u medewerken ten goede. Over zonde, wereld, duivel en dood zult gij triumfeeren.

Laat het u verborgen zijn, wat de toekomst voor u in haar schoot heeft verborgen, de Heere weet het, en dat zij u genoeg. De zonde moge in uw hart woelen en u doen zuchten, niet aan haar, maar aan de genade zal het laatste woord zijn. De goddeloozen mogen u omringen als bijen, niet aan de wereld, maar aan de gemeente zal de toekomst zijn. Satan moge u bespringen, de God des vredes zal hen eens onder uwe voeten verpletteren. God zelf moge u tuchtigen, het zal in liefde zijn; liefde en trouw gaan steeds bij Hem samen; eens houden alle beproevingen en kastijdingen op.

In de doodsrivier zet gij straks uw voet, maar eer haar golfslag u zou kunnen verschrikken, wordt de welkomstgroet in het Vaderhuis gehoord.

NOTTEN.

Politieke Beschouwingen.

Van achteren bleek uit de sinds ingekomen berichten, dat onze opgewekte beschouwingen over den staat van zaken voor de Burgers in *Zuid-Afrika* niet onjuist waren. Inderdaad traden zij met herlevende activiteit den wintertijd in. Vooral het gevecht van De la Key met een 1500 Engelschen met 7 stukken geschut onder Dixon bij Vlakfontein ten Westen van Krugersdorp op Vrijdag 31 Mei leverde daarvoor 't bewijs. 't Was nog eens weer een strijd als in het begin van den kamp. Terwijl Dixon met de zijnen op zijn terugtocht vlak bij zijn kamp was aangekomen, greep De la Key met kracht de Engelsche achterhoede dus aan, dat van de 450 Engelschen met 7 kanonnen, die in den strijd betrokken werden, er bijna 200 met 2 kanonnen buiten gevecht gesteld werden, terwijl de Burgers slechts 41 dooden en gekwetsten verloren. Met groote dapperheid stormden zij op de achterhoede in, en al moesten zij ten slotte voor 't geschutvuur wijken, het feit dat de Engelschen niet minder dan 15 officieren verloren, teekent hoe ernstig de strijd was. En nog weten wij niet alles van dit gevecht. Ook in 't Oosten van Transvaal zijn de Engelschen zeer verzwakt en konden de Burgers hun tusschen Bethel en Standerton gevoelige verliezen toebrengen. Uit den Oranje-Vrijstaat vernamen wij weinig, doch genoeg om te weten, dat ook daar kloek wordt stand gehouden. Beter echter gaat het den Burgers in de Kaapkolonie. Blijkbaar breidt de opstand zich daar krachtig uit. Alle pogingen van de Engelschen om Scheeper en Kruitinger te omsingelen ten Zuiden van de Zuurbergen — mislukten volkomen. Bijna niet één der Burgers werd gevangen genomen bij den doortocht en weldra hereenigden zich deze groepen om vooral in 't Oosten tusschen Dordrecht en Queenstown bij den Spoorweg zich te doen gelden. Kruitinger viel daarop den 2den het stadje Jamestown aan en — nam het in, nadat de Engelsche bezetting gevangen genomen was. Natuurlijk maakten zij goeden buit. Fouché nam elders een

Engelschen troep gevangen, en Scheepers kon zuidwaarts zelfs weder tot Willordmoers doordringen. Ook hij ondernam op deze stad kort bij den Oceaan, een krachtigen aanval! Aldus worden de beide spoorwegen, waarvan de Engelschen slechts gebruik kunnen maken, sterk bedreigd, en wel zoo, dat huiswaarts gaande troepen opgehouden moesten worden om de bedreigde posities te verdedigen.

In Engeland begint toch eindelijk de stemming wat te keeren. Men fluistert, dat er weer groote oneenigheid in het Ministerie heerscht. Bodrick zou Kitchener de nieuwe versterkingen geweigerd hebben. Joe, wit van woede, kwam echter tusschenbeiden en stampvoette, dat de mannen er moesten, komen. Kon Bodrick ze niet geven dan moest hij maar opmarcheeren. In ieder geval is het feestlied vanwege Vlakfontein verstonen en gaat Milner een beetje uitrusten op een buitengoed van Joe bij Birmingham. De twee vrienden hadden echter zooveel te bespreken, dat Milner later naar het buitengoed afreisde dan bepaald was, welk feit de somberste vermoedens deed opkomen in de ziel van Austen Chamberlain, die den vriend zijns vaders aan den trein afhaalde, doch dezen niet vond.

Merriman en Sauer, de Kaapkolonisten worden toegejuicht; op verschillende plaatsen zijn moties ten gunste van de Boeren aangenomen en Campbell Bannerman ongtste veel lof toen hij het Regeeringsbeleid dezer dagen in een rede voor de schotten scherp veroordeelde.

Eindelijk had in het kiesdistrict Saffron-Walden een verkiezing plaats, die de liberalen, als ze nog over eenige energie beschikken, wel op moet wekken tot herleving uit den politieke dood. Dit district bleef ook bij de laatste verkiezing liberaal, doch de liberale kandidaat had toen maar 110 stemmen meerderheid, thans kreeg de heer Pease 792 stemmen meerderheid. In eenige maanden tijds is de conservatieve partij daar dus met ± 600 stemmen achteruitgegaan.

Dit resultaat is te verrassend, waar de imperialistische bladen al hun macht in het veld hadden gebracht voor den Regeerings-candidaat. De conservatieve kandidaat Gray zeide zelfs op een kiezers-vergadering: „Stemmen voor den liberalen kandidaat, was stemmen voor de partij der Pro-Boers!”

Misschien, dat in hoogere kringen daarop ook van invloed is, dat de Regeering van Duitschland minder Engelsch gezind is. Bij de buitengewone ontvangst van onze Koningin kwam dat hier en daar uit. Maar vooral een officieus artikel in de *Kölnische Zeitung* van deze week is betekenend. Het artikel werpt een niet onduidelijk licht over den val van Miquel, het nieuwe Pruisische ministerie, het ontbinden van het oppercommando in China en de manifestaties van Metz en Berlijn! De periode van toenadering tot de Engelschen schijnt afgesloten. Met Bulow zeggeveride de geest van Bismarck. Van Bulow heeft de traditie van Capri en Hohenlohe niet voortgezet. Dit is een machtige vooruitgang!

De uitnodiging van Roberts bij de groote manoeuvres doet slechts dienst om de pil te vergulden.

Wat China betreft, Waldersee is met militaire praal uitgeleide gegaan.

In de Franche Kamer werd Delcassé door Destournelles over China geïnterpelleerd. In zijn antwoord was Delcassé vrij somber en sprak van een groot drama dat over de geheele wereld zal afgespeeld worden. China opende de tragedie. Naast het gele gevaar staat het Amerikaansche gevaar.

Een deel der troepen, zeide de Minister, is teruggeroepen en de anderen zullen, als China het toelaat, zoo spoedig mogelijk terugkomen. Met de schadevergoeding ging 't nog niet erg vlot enz.

Uit Tientsin wordt echter geseind, dat Zondagavond Engelsche en Franche soldaten op den weg naar Taku elkaar bevig hebben toegetakeld. De Duitschers kwamen de Franchen te hulp. Er werd geschoten en met de bajonet gewerkt met het gevolg, dat 1 Fransman gedood en 3 Franchen, 5 Duitschers, 4 Engelschen, benevens 1 Japanner gewond werden.

Dientengevolge heeft Waldersee zijn vertrek uitgesteld. Bovendien roeren de Chineesche opstandelingen zich weer meer.

Ook hier botert het nog niet.

NOORDZIJ.

HET BELANG DER KERKEN.

Mogen de kerken zich aan zulk een proefneming wagen?

Een proefneming van geheel eenigen aard en die tot nog toe in geenerlei opzicht hare deugdelijkheid en betrouwbaarheid heeft bewezen?

Een proefneming, waarbij al het voordeel is aan de zijde der „Vereniging”, al het gevaar met de kwade kansen aan de zijde der kerken?

Ik bid u, waarom zullen ze zich dan aan die proefneming wagen?

Kunnen zij aan eigen school haren toekomstigen leeraren niet evengoed een wetenschappelijke opleiding verzekeren als „de Vereniging” dat vermag aan hare school?

Inplaats van een eigen, kerkelijke school, waarover de kerken alle zeggenschap hebben en die ze kunnen inrichten naar eigen belang en behoeften, treedt dan een particuliere school, die geheel in de macht van anderen is, al wordt naar accord ook eenige invloed aan de kerken toegekend.

Wat kunnen dus de kerken daarbij winnen? Het gaat toch om eigen, kerkelijke opleiding of particuliere, vreemde opleiding.

Dat de eerste naar haar aard minder wetenschappelijk is of behoort te zijn, zal toch wel geen verstandig mensch beweren.

Ik weet wel, men beweert dat de kerken zelve nooit een Universitaire opleiding kunnen geven. Maar kan de „Vereniging” in de huidige omstandigheden wel geven? Of biedt ze genoegzame zekerheid ook in de toekomst die te kunnen geven?

Daarenboven wat is het kenmerk van een Universitaire opleiding in onderscheiding van een wetenschappelijke opleiding in den goeden, gezonden zin des Woords aan een „Theol.

School,” een „Seminarie” of ook „Academie”? Of kan een opleiding niet wetenschappelijk, goed, deeg wetenschappelijk zijn, zonder in den gebruikelijken zin des woords Universitair te zijn.

En kan ook een opleiding niet door een door onwetenschappelijk zijn al is zij dan z.g. Universitair?

Wat b.v. de Roomsche opleidingscholen en „de Theol. Colleges” in Amerika ons bieden, geeft hierop wel eenig antwoord. Zooveel hangt af van de mannen, aan wie momenteel het onderwijs of de opleiding is toevertrouwd.

Aan titels zonder mannen heeft men toch niet veel en niet elk etiquette waarborgt den inhoud.

Het komt dus maar op den aard en den inhoud van het onderwijs aan.

Zoo dringt weer de vraag op den voorgrond, wat is het onderscheid, het kenmerkend onderscheid tusschen een Universitaire en deugdelijke, wetenschappelijke opleiding aan een andere school?

Dat een opleiding wetenschappelijk kan zijn zonder Universitair te wezen, stemt ieder man van gezonde zinnen toe.

Maar wat moet er dan nog bij zulk een wetenschappelijke opleiding bij komen, om haar Universitair te doen zijn?

Zeker om Universitair te kunnen heeten moet ze aan een Universiteit geschieden.

Doch wat maakt dat die Universiteit tot Universiteit en dus opleiding en onderwijs aan haar inderdaad Universitair?

Zit het in het aantal of in het wetenschappelijk gehalte der docenten aan een bepaalde school werkzaam?

Of misschien in het aantal vakken, waarin onderwijs wordt gegeven.

Of in het aantal Faculteiten, die of reëel of in beginsel of in project aanwezig zijn?

Bij de tegenwoordige vermeerdering en splitsing van vakken en altijd door toenemende detail-studie, waarbij vaak leerstoel zoo maar los naast leerstoel wordt geschoven, wordt het zeker niet gemakkelijker een bepaalde grens in dezen aan te geven.

En hoe moeilijk het is, om wanneer men in dit een en ander een maatstaf voor kenmerkend onderscheid zoekt, tot een objectief oordeel te komen blijkt wel daaruit, dat een man als Prof. Reitsma inzake de oprichting van „de Vrije Universiteit” ook nog in de jongste uitgaaf van zijn „Geschiedenis van de Hervorming en de Hervormde kerk” pag. 443 durfde schrijven: „De hoofdzaak was niettemin nevens de schijnvertooning van rechtsgeleerd, letterkundig en ander onderwijs de stichting eener opleidings-school op seminarischen leest voor een bepaald soort van godsdienstleeraars.”

Of zit het onderscheid daarin, dat men aan een Universiteit „de wetenschap beoefent om haar zelfs wil” zonder het oog te hebben op een bepaald ambt of betrekking en dat men aan elke andere school slechts leeft en leert voor een bepaald ambt, waaraan men zich straks na voleindigde studie wenscht te wijden?

Gaat het dus om de thans door de *Herant* zoo geliefde tegenstelling van Universiteit of Vakschool?

Doch hoeveel jonge mannen zouden er thans in ons Land aan al de Universiteiten saam met de Vrije Universiteit inclusief studeren om alzo „de wetenschap te beoefenen om haar zelfs wil” zonder voor een bepaald ambt of „vak” zich voor te bereiden? Indien er al zijn, dan zijn ze toch uiterst zeldzaam.

Of men er over mag klagen of er in mag roemen, feit is het en het wordt schier algemeen erkend, dat in verband met allerlei toestanden en verhoudingen, wetenschappelijke, maatschappelijke enz. alle Universiteiten ook hier te lande inderdaad slechts vakscholen zijn.

In de vergadering der Tweede Kamer van 15 Mei j.l. werd in een belangrijke discussie zelfs door den heer Cremer, Minister van Koloniën o.a. gezegd: „naar ik mag vragen waar nu toch de grens ligt tusschen vak- en universitair onderwijs.” „Ik geloof, dat er maar één doctoraat bestaat, waaraan geen bevoegdheden van maatschappelijke aard verbonden zijn; het is het doctoraat in de filosofie.” „Bijna ieder studeert met een doel, dus eenigermate voor een vak.”

Dit nu geldt van jurist en litterator, van theoloog en arts.

Of er daarom geen universitaire studie kan zijn? Welke. Maar de tegenstelling: Universiteit of Vakschool heeft in de praktijk zoo goed als alle betekenis verloren.

Laten b.v. de Theol. School te Kampen of de Polytechnische School te Delft vakscholen zijn, maar wat is de Vrije Universiteit, in de werkelijkheid thans anders?

Maar waarin zit dan toch het wezenlijk onderscheid tusschen het onderwijs aan een Universiteit en aan elke andere School, Theol. School, Seminarie of Academie?

In zijn nr. van 31 Maart j.l. heeft de *Herant* getracht een afdoend antwoord te geven, dat wel verder een oogenblik onze aandacht verdient.

Of het afdoend is, hopen we een volgende maal te onderzoeken. Interessant is het in allen gevalle.

D. K. WIELENGA.

ONZE DOMINE'S OP „HET POLITIEKE PAD.”

Zou het geen tijd worden, dat onze kerkeraden trachten, met ernst trachten onze leeraars wat meer te houden bij hun „ambt en plicht”?

Dat ze zich kandidaat laten stellen voor de Tweede Kamer is al lang geen zeldzaamheid meer.

Nu beginnen ze ook al in publieke kiezers-vergaderingen eigen candidatuur te bepleiten enz.

Is dat een en ander met den aard en de waardigheid van „den dienst des Woords” in overeenstemming te brengen?

Naar Geref. opvatting van het ambt van den dienst des Woords is volgens Art. 10 der D. K. O. „een dienaar des Woords”

eens wettelijk beroepen zijnde zijn leven lang aan den kerkdienst verbonden enz.

Wie zich kandidaat laat stellen voor een politieke werkzaamheid, als waartoe het lidmaatschap der Tweede Kamer roept, handelt die niet in strijd met dat Artikel en moest die niet als eerlijk man vooraf zijn ambt neerleggen of ten minste „naar dat Artikel” zijn candidatuur aan het oordeel der Classis onderwerpen?

Of heeft een dienaar des Woords, die dat alles maar op „eigen handje” doet, niet inderdaad met zijn „ambt” gebroken?

Was het zoo verkeerd van onze Geref. Canonici bezien dat ze het in strijd achten met het ambt van dienaar des Woords zich te wijden aan de *pragmatia politica*, of de practijk der politiek?

En hiertoe zal toch ook wel het lidmaatschap der Tweede Kamer behooren.

W.

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Voor den Cursus 1901/1902 zijn tot Senaatsleden van het Studentencorps „F. Q. I.” benoemd de heeren:

J. J. Wielenga, Praetor,
W. Oosterheert, Ab-actis,
J. F. Colenbrander, Quaestor,
M. M. Horjus, Assessor I,
A. Scheele, Assessor II.

„FILIPPUS.”

Scheurkalenders in de Kazerne.

Door L. Salomons Hzn., Gasselternijveën, door leden der Chr. Jongel.-v. bijeengebracht van eenige vrienden te Gasselternijveën omstreken f 10,15

Uit het busje van G. Maat, Alblasterdam f 1,00

Van den Weled. heer Mr. C. F. Schoch, Paramaribo, Suriname: Dankoffers van Militairen voor ontvangene Kalenders f 10,00

Van N. N. te Wildervank f 9,00

Door H. Salomons Kzn., Gasselternijveën: Nagekomen giften f 1,20

Dat was een week, rijk aan verrassingen; inzonderheid door het geen uit Gasselternijveën ons werd gezonden.

Vinde dat uitnemend voorbeeld allerwegen navolging, en met een rijke bezending zullen we onzen soldaten kunnen verrassen.

Ook het ontvangene uit Paramaribo, inzonderheid wegens het begeleidend schrijven, was bijzonder bemoedigend. Voor al het ontvangene onzen innigen dank!

E. KROPVELD.

Rijnsdijk, 31 Mei 1901.

Moody had zulk een afkeer van langwijlige commissies, dat hij er steeds, waar 't pas gaf, tegen ijverde. Eens zeide hij: „Indien men een commissie gekozen had om de Arke Noachs te bouwen, zou zij er zeker nooit gekomen zijn.”

Te Amiens, eene Franche stad met 90000 zielen, waar vooral in de voorsteden de alkohol overheersche is, was nog weinig ter evangelizatie gedaan. Op het schrijven aan het Amerikaansche Hulp-comité der Mac-All-Zending te Washington ontving onlangs de heer Greig het verzoek om er een station te vestigen, waartoe een gift van duizend dollars geschenken werd.

Totnuoe was Carouge slechts een evangelizatie-post van de Vrije Evangelische kerk te Genève, thans is deze uitgebreid en bevestigd als een nieuwe gemeente onder den Leenaar Th. Décombaz. De Vrije kerken verspreiden slechts sporadisch in het oude Europa. Doch ze verminderen ook niet. Indien de bestaande, t o t s verlokken de politiek, maar staatsubsidie blijven weigeren.

In de pr. v. v. Mantua, Italië, is eene Evangelische gemeente gevormd door den heer Celli van 57 landbouwers, die het Roomsche geloof verlieten en Protestantsch werden.

Verslag van de 2de Prov. Diac. Conferentie

der Geref. Kerken in N.-Holland, gehouden te Alkmaar op 8 Mei 11.

Op deze Conferentie waren, evenals ten vorigen jare, 18 Diaconieën uit de Prov. N.-Holland vertegenwoordigd.

De Weleerw. heeren Ds. J. W. Wegelaer van Alkmaar, en Ds. J. v. d. Sluys van Andijk, hadden zich, op verzoek van het Comité, welwillend bereid verklaard, als adviseurs der vergadering te dienen.

Te 10 ure, werd de verg. door den Voorzitter, Br. G. Struik Czn. van Enkhuizen, geopend. Na Psalmgezang, gebed en voorlezing van Lucas 10: 21-37, sprak deze een woord van welkom, waarin op duidelijke wijze aard en doel van eene samenkomst als deze aangewezen werden.

Nadat presentielijst en notulen waren gelezen, kwam punt 5 der Agenda aan de orde: Moeten gelden, welke buiten de gemeente gezonden worden, ter ondersteuning van stichtingen van barmhartigheid of voor andere liefdadige doeleinden, genomen worden uit de kas der Diaconie dan wel uit de kerkelijke kas? (Den Heider.)

Uit de korte inleiding bleek, dat deze vraag gedaan was naar aanleiding van het dikwijls voorkomende feit, dat aanvragen om steun, aan het adres van den Kerkeraad, door dezen worden doorgezonden naar de Diaconie, terwijl de Diaconale kas in vele gevallen ontoereikend is, om aan deze aanvragen te voldoen. Naar aanleiding van dit woord ontspan zich eene levendige discussie.

Aan 't einde daarvan kon de Voorz. constateeren, dat, volgens de algemeene opinie der aanwezigen, de kas der Diaconie in de eerste plaats is aangewezen tot het verstrekken van geld, voor liefdadige doeleinden. Verschillende middelen werden aangewezen, ingeval deze kas ontoereikend is, o.a. de oprichting van eene 2-Centus-vereeniging, het houden eener buitengewone collecte, persoonlijk bezoek van Brs. Diaconen, bij de meergetroeden in de gemeente, en het meer op den voorgrond stellen van het ambt der geloovigen

door het aanwerven van contribuanten of het oprichten van particuliere verenigingen.

Hierna werd punt 6 der Agenda aan de orde gesteld: Is het niet wenschelijk, dat de Diaconieën lid worden der verschillende stichtingen van barmhartigheid? (Enkhuizen.)

De inleider op dit punt duidde de bedoeling der vraag nader aan. Hij wenschte, dat de Diac. lid zullen worden, om meer aandeel te hebben in de beradslagingen en besluiten, daar toch alle werk der barmhartigheid tot de roeping der Diac. behoort, en deze zoo dikwijls geroepen worden tot het verzorgen van ellendigen in bedoelde stichtingen.

Thans is het bedrag, als voorwaarde voor het lidmaatschap gesteld, voor de kas van vele Diac. te hoog en daarin wenschte hij verandering te zien aangebracht.

In de hierop volgende gedachtenwisseling werd o.a. uitgesproken, dat het ondankebaar zou zijn te trachten, de leiding der verschillende verenigingen in handen te krijgen, nadat deze den arbeid, die tot de roeping der Diac. behoort, zoo flink hebben aangevat. Hiertegenover werd aangevoerd, dat dit geenszins de bedoeling der gestelde vraag was. Na verdere bespreking beantwoordden alle afgevaardigden op één na deze vraag in bevestigenden zin.

Na de pauze kwam punt 7 in bespreking: Rapport van de Diaconie te Alkmaar, (Weezenverpleging in de Provincie.) De gegevens voor dit rapport waren verstrekt door de beantwoording van een 9-tal vragen, aan alle plaatselijke Diac. in de Prov. toegezonden. In 't kort werd het volgende gerapporteerd. In 18 gemeenten (uitgenomen Amsterdam, waar een eigen weeshuis bestaat) worden 61 weezen gevonden. Hiervan worden 28 door 12 Diac. verzorgd en wel 26 in een gezin en 2 in een stichting, waarvan 1 in een Burgerweeshuis.

Omtrent 14 van hen, die in een gezin ter verpleging zijn opgevoeren, werd verklaard, dat de gezinsverpleging geen bevredigende resultaten geeft; met 12 was dit wel het geval.

Na uitvoerige bespreking van dit rapport, dat samengesteld was naar aanleiding van een vraag ter vorige Conferentie over het al of niet wenschelijke van de oprichting van een Prov. Weeshuis, was het algemeene gevoelen, dat het tot stand komen van zulk een inrichting vooralsnog niet noodig is.

Thans volgde de vraag van de Diac. te Purmerend (punt 9.)

Hoe te handelen, waar het geval zich voordoet, dat geheel in iemands onderhoud moet worden voorzien tengevolge van inbedding van niet te kunnen werken, terwijl na voortdurende bearbeiding geen keer ten goede valt waar te nemen.

Uit de toelichting bleek, dat de bedoelde persoon een zenuwlijderes is, en daarom werd de raad gegeven, in dezen, een medisch advies uit te lokken van een specialiteit en daarnaar te handelen.

Punt 10: De Conferentie geve eene nadere bepaling van particuliere barmhartigheid, (Enkhuizen) gaf aanleiding tot eene principiële bespreking. Dit punt was gesteld, doordien in vele gemeenten barmhartigheid geoeft wordt door verenigingen, die hierbij zonder enig verband met de Diac. werken en hier verklaarde de Diac. van Enkhuizen zich tegen.

In hoofdzaak werden twee meeningen tegenover elkander gesteld. De eerste was deze, dat het ambt der Diac. slechts daar is, om de particuliere barmhartigheid, behorende tot het ambt der geloovigen, op te wekken en in 't rechte spoor te leiden (zie 1 Petr. IV: 10).

Hiertegenover werd echter de instelling van het ambt der Diac. in 't licht gesteld, ten bewijze, dat het oefenen der barmhartigheid door de gemeente in de eerste plaats geschieden moet door de Diac. Daar na langdurige bespreking geen eenstemmigheid werd verkregen, werd op voorstel van den Voorz. Ds. van der Sluys van Andijk uitgevaardigd, op eene volgende Conferentie een referaat over dit gewichtig punt te leveren, welke uitnodiging werd aangenomen.

Omtrent punt 10. Wat kan de Geref. kerk doen voor kinderen (Amsterdam) werd geoordeeld, dat zulke kinderen, geheel van Vader en Moeder verlaten, slechts hoogst zelden in onze kerk zullen voorkomen en dat het in zoodanig geval 't beste is, ze als weezen te beschouwen en te behandelen.

Punt 11 luide: Wat doet de Geref. kerk en wat kan zij doen voor hulpbehoevende blinden? (Amsterdam.) In de bespreking kwam onder meer voor, wat de Ver. „Effatha” voor de zaak der blinden gedaan heeft; hoe de Diac. te Alkmaar tevergeefs getracht heeft, dien arbeid van „Effatha” over te nemen en dat thans deze zaak bij de Diac. der Geref. kerk A en B te Amersfoort berust.

De verg. sprak de hoop uit, dat het genoemde Diac. gegeven moge worden, deze zaak tot een goed einde te brengen, en er werd besloten, haar van het in dezen besprokene mededeeling te doen.

Ten slotte kwam punt 4 aan de orde: Rapport van de Diaconie te Enkhuizen, (Provinciale regeling inzake verzorging van krankzinnigen, idioten enz. uit de Provincie.)

In afwijking van de opdracht werd een plan tot Classicale regeling voorgelegd en werd besloten, dat door de vertegenwoordigde Diac. naar zulk eene regeling zou gestreefd worden.

Eén punt der Agenda kon om het vergevorderde niet meer in behandeling komen.

Alle afgevaardigden verklaarden zich vóór het bestendig blijven der Prov. Conf. Eveneens werd met algemeene stemmen Haarlem als plaats van samenkomst voor de volgende Conf. aangewezen.

De bepaling van den tijd werd aan het te verkiezen Comité overgelaten. Nadat dit laatste bestaande uit de Diac. van Alkmaar en Enkhuizen, bij acclamatie als Comité voor de volgende vergadering was aangewezen, werd deze tweede Prov. Conferentie, na een afscheidwoord van den Voorzitter, met dankzegging gesloten.

A. S. ENTINGH, Scriba.

Ingezonden.

EENHEID VAN DE WETENSCHAPPEN, OF ORGANISME DER WETENSCHAP?

Wij gelooven ook aan (een zekere) eenheid van de wetenschappen, doch betwijfelen wel, of dat geheel hetzelfde is, als wat men met een meer wetenschappelijke term „organisme der wetenschap” noemt. Althans onze gedachte over die eenheid verbiedt volstrekt niet, dat de Kerken één der wetenschappen beoefenen, ter opleiding tot dienaren des Woords, zooals dat het geval is met hen, volgens wier opvatting dat organisme-begrip niet toelaat, dat de Vereeniging de Faculteit voor Theologie aan de Kerken overdraagt, noch dat de Kerken de Theologie wetenschappelijk beoefenen.

Laten wij onze gedachte over de eenheid der wetenschappen op eenvoudige wijze met een paar woorden zeggen: ten bewijze, zoo we hopen, dat wij niet staan aan de Dooersche, dualistische zijde; niettegenstaande we ijveren voor eene eigene inrichting der Kerken tot wetenschappelijke en praktische opleiding van dienaren des Woords.

Alle dingen zijn uit Eén, uit God: beide die in den hemel en die op de aarde zijn, die zienlijk en die onzienlijk zijn; het stoffelijke zoowel als het geestelijke. Daarin ligt allereerst de eenheid; want er is maar één God, en in God is de hoogste eenheid. Alles heeft dus één oorsprong en — alles was oorspronkelijk goed. Alles wat uit dien Eenen, uit God is, staat niet vijandig (dualistisch) tegenover elkander, maar staat met elkander in verband. Niets van dat alles mag veracht worden; integendeel moeten wij letten op hetgeen onze Catechismus zegt in Zondag 47 van het „Uw Naam worde geheiligd”: „Dat is” — zoo heet het — „geef ons eerstelijk, dat wij U recht kennen, en U in al uwe werken, waarin uw almachtigheid, wijsheid, goedheid, gerechtigheid, barmhartigheid en waarheid klaarlijk uitblinken, heiligen, roemen en prijzen.”

Alles wat er is, bestaat door Gods wil, en was te voren, en is eeuwig in Gods gedachten. Daarom ligt ook in alles een gedachte Gods, heeft alles eene bestemming: het Besluit Gods toch, waardoor en waarnaar alles bestaat, is een daad van Gods verstand en wil.

Nu zijn de dingen zelve, die naar Gods Besluit bestaan, te onderscheiden van God, die ze schiep en doet zijn. Ook zijn ze te onderscheiden van de gedachte Gods, die er in zit; ofschoon zij ons de gedachten Gods openbaren. Althans ten deele; want in den oneindigen God ligt zeker meer dan openbaar wordt in de dingen, die er zijn, en naar zijn wil bestaan.

God denkt en wil; Hij heeft oneindige gedachten; Hij heeft van zijne gedachten, naar zijn wil geopenbaard, en wij leeren daardoor God kennen; al is het, dat wij den Almachtige tot in het oneindige niet kunnen doorzoeken. En God te kennen is het eeuwige leven.

In alles dus, wat bestaat, zit eene gedachte Gods. De geloovige ziet God dan ook in heel de natuur; in het muschje op het dak, in de bloem op het veld; in het uitspannel, dat zijner handen werk verkondigt, in de visschen der zee, die ons wat zeggen; in de lijnen en bogen, in de vormen en verhoudingen; in de talen en in de geschiedenis; in het kennelijke Gods in den mensch en in de denkbeelden van recht en waarheid: in alles wat aan en in den mensch geopenbaard is; doch boven alles in de H. Schrift, die eene bijzondere openbaring Gods is. — Het denken in God is oneindig, is eeuwig en grondslag van al het bestaande: eerst door God gedacht en gewild, en toen gemaakt. Wij denken ook. God schiep in ons het denkvermogen, en in dat denkvermogen een onweerstaanbaren drang om te denken. Een klein kind kan men reeds „een kleinen filosoof” noemen. Ieder denkt wat; ofschoon de een beter kan denken dan een ander. Allen denken naar dezelfde wetten van het denken; maar tien bedenken bij nadenken meer dan een, en tien achtereenlopende nadenkers en diepe doordenkers over één en hetzelfde onderwerp bedenken meer dan één.

Toch kan dat gedachte en bedachte — gedurende eeuwen — één geheel zijn; zoodat er sprake is van ontwikkeling. Zoo weet men nu bijv. meer van de natuurkunde dan voor een paar honderd jaar. — Er zijn ook duizenderlei zaken waarover nagedacht wordt, die weer onder hoofdonderwerpen te brengen zijn, en omdat alles uit Eén, uit God is, bestaat er eenheid in alles, wat bedacht is en nog bedacht wordt; wanneer er althans zuiver gedacht is, en dus Gods gedachte is nagedacht en ingedacht. In dien zin is er eenheid, verband en samenhang in al ons weten, in al de wetenschappen.

Zulk een eenheid of organisme der wetenschappen is eene waarheid, niet afhankelijk van toevallige omstandigheden. Zij wordt niet, door aan één inrichting al de wetenschappen te beoefenen; zij hangt niet af van het feit, of de beëfening der wetenschappen uitgaat van eene Vereeniging, van den Staat, van particuliere personen of van de Kerken. Zij is in zichzelf waar, en blijft waar, ook wanneer de Kerken de Theologie wetenschappelijk beoefenen, ter opleiding van dienaren des Woords, en daarnaast eene Vereeniging andere wetenschappen beoefent. Alleen is eisch ter ware ontwikkeling van één of meer wetenschappen, dat de beoefenaars staan op het geloovig standpunt, op den bodem der H. Schrift, die een lamp moet zijn voor den voet en een licht op het pad. Wat wetenschap zouden zij hebben, die 's Heeren Woord verlaten! Zij mogen het zichtbare, het tel- en weegbare indenken en tot resultaten van onderzoek komen, wat boven de stoffelijke natuur ligt, het metaphysische vinden zij niet, Gods gedachten daarin roemen zij niet; zij hebben geen oog voor God noch voor de hoogere eenheid in God, uit Wien, door Wien, en tot Wien alle dingen zijn.

Nu wordt beproefd, om het kennen van

God en ons kennen te vereenigen; van al dat kennen één kennen te maken; van al het weten één Wetenschap, en dan te spreken van „het organisme der Wetenschap“; „de souveriniteit der Wetenschap“; de Wetenschap als „een schepsel Gods“ enz. Hier liggen, naar onze overtuiging, klemmen en voetangels. Vooral met het oog op de conclusies, ook in verband met de opleiding en de beoefening der Theologie door de Kerken, en dat wel wetenschappelijk.

T. Bos.

ADVERTENTIËN.

Voor de vele blijken van hartelijke deelneming, ontvangen bij het overlijden van onzen geliefden Echtgenoot. Vader, Behuwd- en Grootvader en Broeder, betuigen wij onzen welgemeenden dank.

Van aller naam,

WED. R. DE VRIES—LOUISSEN.
MEPPKEL,
30 Mei 1901.

Den 28 Mei overleed te Rijnsburg ons oud medelid

Anna van Klaveren,

in den ouderdom van 22 jaren. Het vaste geloof, dat Jezus haar Borg was, het vooruitzicht om op volmaakte wijze God te verheerlijken, gaf haar kracht om op zoo jeugdigen leeftijd blijmoedig den dood in te gaan. Heilige de Heere deze roepstem aan ons aller hart.

Namens de Jonged.-Vereen.
»Dient den Heere met blijdschap»,
A. J. DANSEN, Secretaresse.

Heden overleed mijn innig geliefde Echtgenote

AAGJE KLEIN,

in den ouderdom van 32 jaar. 11 jaren mocht ik door een hoogst gelukkigen Echt met haar vereenigd zijn, waaruit zij mij vier kinderen nalaat, te jong om hun zwaar verlies te beseffen.

Aangezien haar leven Christus was, heb ik een sterke vertroosting in de belofte, dat haar sterven gewin is.

G. KRULSWIJK.

NOORDWIJK,
29 Mei 1901.

Tot onze diepe droefheid nam de Heere heden van ons weg, na een smartelijk lijden van vier dagen, onzen geliefden Zoon en Broeder

Dirk Raap,

in den ouderdom van 22 jaren. De stille hoop, dat hij is ingegaan in de ruste, die er overblijft voor Gods volk, lenigt onze smart.

G. RAAP.
R. RAAP—DAMSTRA.
A. RAAP. (CHICAGO.
F. RAAP—BOERSMA. (ILLINOIS.
G. RAAP.
G. RAAP—EEMSING.
A. RAAP.
S. RAAP—MEIJER.
R. RAAP.
W. RAAP.
H. RAAP.
DRIESUM,
30 Mei 1901.

Nog treurende over het verlies van mijn Echtgenote, nam de Heere van mij weg mijn geliefde Dochtertje

GEZINA,

in den ouderdom van tien jaren. Het geloof, dat 's Heeren goedertierenheid, die beter dan het leven is, haar deel is, sterkt mij in dezen moeilijken weg.

H. RIETBERG.

KAMPFVEEN,
2 Juni 1901.

Gereformeerde kerk te Breda.

UITGELOOT in de Rentelooze Geldleening groot f 5000, de aandelen Nos.

21 en 48.

De Penningmeester,

A. G. VAN OPSTAL.
Breda, 28 Mei 1901.

Huishoudster.

Een besch. juffr., m. l. Geref godsd., wenscht een betrekking als **HUISH.** Is in alle opzichten bekwaam **zelfstandig op te treden.** De beste inf. staan haar ten dienste.

Br. fr. No. 485.
Boekh. T. v. D. BERGH JR., DEN HAAG.

Mevrouw

Ch. SCHUT-JASPERS

Zangonderwijzeres,

49 Regeliersgracht AMSTERDAM,

gediplomeerd en aanbevolen

tot het geven van spreeklessen, door Mevrouw

A. KUYPERS

te AMSTERDAM.

TE HUUR

een net BURGERHUIS,

met Voorkamer, Achterkamer, Zijkamer, Kantoortje, Keuken, Kelder, Zolder met Meidenkamer, daarbij Schuurtje voor brandstoffen en Kippenhok en grooten Tuin met allerlei vruchtboomen; alles voor enkele jaren nieuw gebouwd en aangelegd door wijlen den Emeritus predikant Ds. G. LAMPEN, laatst bevoond door zijne weduwe.

Het huis staat te Smilde aan de Hoofdvaart bij de Jonkersbrug, en is te huur op nader over een te komen voorwaarden bij dhr. J. DE KONING, Oostweg te Krabbendijke.

Aanbesteding

op Maandag 12 Juni 1901, des namiddags 1 uur, zal door den Architect E. G. WENTINK te SCHALKWIJK, in het Zuid-Hollandsche Koffiehuis te 's-Gravenhage, namens het Bestuur der Vereeniging tot Christelijke verzorging van Krankzinnigen en Zenuwlijders in Nederland, worden aan besteed:

Het bouwen van twee paviljoenen voor Bedverpleging op het landgoed Bloemendaal onder Loosduinen.

Het bestek met de teekeningen is op franco aanvraag ad f 3 verkrijgbaar ten kantore van genoemden Architect. Aanwijziging op het terrein zal plaats hebben Dinsdag 11 Juni 1901 van 1 tot 2 uur.

STEENWIJKER BEDDENFABRIEK.

opgericht in 1889.

Gezuiverde, Gewasschen en Gestoomde nieuwe Veenen.

Citehen, Wollen en Moltondeken en Bedtijken in alle soorten.

Linnen Bedtijken met Kooien gemaakt 2 persoons 1 bed, 1 peluw, 4 kussens f 7, f 9, f 12, franco thuis. Van f 7 en f 2 ruim 1 m. 42 c., van f 12 1 m. 50 c. en die van satijntijk ook 1 m. 42 c.

No. 1. Het nieuwe Reclamebed 2 pers. w.o. een Wollen, een Citehen, een Moltondeken, 50 pd. fijne veeën, geen grooten, 1 tijk gelijk bovenstaande en een overtrek voor bed en peluw, voor f 35.—.

Een extra 2-pers. Bed, waarin 42 pd. veeën, kost ook nog f 35, en f 40, f 45, f 50, f 60, f 70.

Een satijntijk w.o. bed, peluw en 2 kussens, ook met koorden, van welke kleur men verlangt, 10/4 breed, prima overtrek voor bed en peluw f 3,20 geheel gereed, een losse linnen tijk met fijne blauwe streepjes, 80 cent per el 1,60 Cm. br. franco thuis.

Wie nu een van deze koopt, ontvangt voor f 2.— 2 halve matrassen toe.

VEEËNEN à 35, 40, 50, 60, 70, 80, 100, 120 en 150 cent het pond.

Prima zuivere Kapok. Wie nu een Kapokbed verlangt, ontvangt een 2 pers. bed, peluw en kussens, Satijntijk en 1 wollen- of fantasiedeken 1 gewatteerde en 1 moltondeken en overtrek voor bed en peluw, voor f 25. Ieder Bed wordt in een kist verpakt. Er is nog nooit eenige aanmerking gemaakt.

Met aanbeveling,

J. KETEL Rz.,

Z/z. Markt, Steenwijk.

P.S. Veeën tot in de fijnste soorten voorradig, rembours, vrij zicht en monsters Gratis.

Heden verscheen:

ZES LEERREDENEN,

door Ds. J. C. VOIGT,

predikant te Raamsdonk, vooral ten dienste van Vacante Kerken.

Prijs f 0,75.

Alle soliede boekhandelaren nemen bestellingen aan en tegen toezending van het bedrag wordt het franco toegezonden door den uitgever

A. GEZELLE MEERBURG.

HEUSDEN.

Bij ZALSMAN te KAMPEN is verschenen:

Dr. H. BAVINCK,
OUDERS of
GETUIGEN.

100 bladz. groot 8°

Prijs f — 75.

De doopkwestie, die in de laatste dagen in het bijzonder de aandacht trok, wordt hierin op duidelijke wijze behandeld, verstaanbaar ook voor den eenvoudigen lezer.

Verkrijgbaar in elken boekhandel. Na ontvangst van postwissel franco toezending door den Uitgever.

Een fundamentele misvatting van Dr. A. KUYPER of een hopeloos Pleidooi.

Eene studie over Dr. KUYPERS Pluformiteitsstelsel door Th. F. BENS-DORP.

Benevens een antwoord van en aan Dr. KUYPER door denzelfde f 0,90.

Van het antwoord aan Dr. KUYPER, nog enkele exemp afzonderlijk verkrijgbaar à 25 Ct.

Uitgever G. BORG, Prinsensstraat 6, AMSTERDAM.

Bij den Uitgever ZALSMAN te KAMPEN verschijnt:

De Vlugges Franschman, of handleiding om, zonder onderwijzer in korten tijd Fransch te leeren lezen schrijven en spreken. 7de druk 50 ct

De Vlugges Duitscher, of handleiding om, zonder onderwijzer in korten tijd Duitsch te leeren lezen schrijven en spreken. 4de druk 50 ct

De Vlugges Engelschman, of handleiding om, zonder onderwijzer in korten tijd Engelsch te leeren lezen schrijven en spreken. 7de druk 50 ct

De Vlugges Italiaan, of handleiding om, zonder onderwijzer in korten tijd Italiaansch te leeren lezen, schrijven en spreken. 3de druk 50 ct.

De Vlugges Spanjaard, of handleiding om, zonder onderwijzer in korten tijd, Spaansch te leeren lezen schrijven en spreken. 50 ct.

De vlugges Latinist. Eene handleiding voor hen, die door eigen oefening zich de Latijnsche taal wenschen eigen te maken. 2de dr. 75 ct

De Vlugges Maleiër, of handleiding om, zonder onderwijzer in korten tijd Maleisch werkelijk te leeren lezen, schrijven en spreken. 60 ct.

De Accurate Boekhouder of handleiding om, zonder onderwijzer, in weinige uren het gewoon en dubbel of Ital. Boekh. te leeren. 3de dr. 50 ct.

Handboek voor iedereen die Fransch leert

Volledige voorstelling van de uitspraak van alle Franche woorden, zooals deze tegenwoordig door de beschaaftde wereld te Parijs uitgesproken worden. f 1,00.

4 ct.

4 ct.

Bij ZALSMAN te Kampen verscheen: EENIGE KORTE VRAGEN

VOOR DE

kleine kinderen

DOOR

JACOBUS BORSTIUS IN LESSEN VERDEELD, DIE MET OPSCHRIFTEN ZIJN VOORZIEN

DOOR

O. C. DOORNBOS.

Deze uitgave, op goed papier met duidelijke letter gedrukt, kost

niet meer dan 4 cent.

Een ex. ter kennismaking wordt op verzoek terstond franco toegezonden.

4 ct.

4 ct.

Algemeene Vergadering

van de Vereen. »Tot Chr. Liefdadigheid» te WAGENBORGEN in »Salem» aldaar, op

Donderdag 20 Juni a.s.,

des namiddags half een.

Agenda:

1. Opening door den Voorzitter.
2. Verkiezing van een bestuurslid, wegens periodieke aftreding van den Heer W. VAN BUUREN.
3. Idem voor eene vacature.
4. Verslag van den Directeur.
5. Verslag van den Penningmeester.
6. Enz.
7. Sluiting.

Na afloop der vergadering gemeenschappelijke maaltijd. Voor niet-leden en begunstigers à 50 ct. per persoon.

De Secretaris,
G. GEERDS.

VOLKSHARMONIUMS

voor één dubbeltje daags.

Behalve mijne bekende duurdere fabrieken, heb ik nu degelijke

ORGELS

ontvangen, in eenvoudige doch sierlijke kasten, degelijk van constructie en verrassend van toon, in 20 verschillende soorten, van af f 40,— en hooger.

Geen draaiorgels of automaten, doch daar er een Handleiding voor zelfonderricht gratis wordt bijgevoegd, is elkeen in staat om het te leeren. Levering franco Station, met 5 jaar garantie en fraaie geborduurde toetsenlooper.

Termijnbetaling van af f 3's maands,

Dus voor een dubbeltje daags een geheel gelukkig gezin.

Vraag uitvoerig Prospectus en prijzen gratis.

Eenig adres: JOH. DE HEER, Rotterdam Noordmolenstr. 71.

Gedurende de verbouwing

GROOTE OPRUIMING van ORGELS en PIANO's enz.

tegen inventarispijs.

BREEBAART's Orgelhandel

Tijdelijk adres Damrak 24, Amsterdam.

Eindelijk gevonden!

Zonder enige muziekkenis kan men met behulp van dit Wonderklavier alle Psalmen en Gezangen volgens het bijgevoegde Koraalboek in volle accorden, zelfs in zeven verschillende toonaarden spelen.

Onmiddellijk op het eerste gezicht.

Geen letter- of cijferaccordeur, thede, geen automaat. Kan op elk Orgel of Piano gebruikt worden.

Alleen-

verkoop voor

Nederl. en Koloniën

JOH. DE HEER,

Orgelhandel, ROTTERDAM, Noordmolenstr. 71.

Vraag Prospectus gratis en franco.

Voor den meestbiedende

TE KOOP:

1 HENRY EN STACKHOUSE, Bij-

belverkl in 51 dln., mooi Ex.

1 MASTRICHT, Godgeleerdh. 4

dln., goed Ex.

1 STARING, Zakel. Woordenboek.

1 WAGENAAR, Vaderl. Gesch. m.

vervolg.

Fr. br. ond r. Motto: „Commen-

taren" aan den Uitgever van dit blad.

Bij den uitgever A. GEZELLE MEER-

BURG te HEUSDEN verschijnt de

TWEEDE JAARGANG

VAN

Wat zegt de Schrift?

Maandblad tot bevordering van het rechte

lezen en uitleggen van Gods Woord,

onder redactie van Prof L. LINDE-

BOOM, Hoogleraar a/d Theol. School

te Kampen, en met medewerking van

onderscheiden Bedienaren des Woords.

Maandlijks verschijnt een No. van

16 bladz. van 2 kolommen, in royaal

8o formaat, en is voorzien van een om-

slag. Bij No. 12 wordt gratis een

stevige omslag met register toegezonden.

De prijs is slechts f 1,50 per jaar,

franco per post. Men kan interkening

ze den rech'sreeks aan den uitgever,

en ook door een soliede boekhandelaar.

Van den eersten jaargang zijn nog

enkele Ex. te bekomen, ingenaaid, à f 1,60.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:

Voor de Vereeniging:

Aan Contributien:

Door den heer H. Zoethout te Oudega (W.) 97,10, door den heer G. de Lugt te Scheveningen f 74, door Ds. H. de Koning te Mijdrecht f 58, door den heer W. War-

naar te Sassenheim f 42, door den heer D. J. Somsen te Zelhem: van L. A. G. f 11, van D. W. f 1, van A. te G. f 1, van J. A. L. f 1, van Ds. D. J. S. f 1, samen f 55;

Door den heer K. van Rijssen te Pretoria f 90,48 (L 7/10) van den heer T. Ot-

tolander te Siteobondo f 100, door den heer K. Floor te Wons uit Wons f 34, uit Witmarsum f 22,50 samen f 56,50, door den heer D. J. Fokker te Breukelen f 39,50,

door Ds. J. J. Miedema te Charlois uit IJsselmonde f 88,50, door den heer van Zanten te Zeist f 2,50, door den heer I. Diepenhorst te Strijen afrekening f 18,50, door den heer G. Lustig H. te Huizen f 14, door het Locaal comité te Amsterdam afrekening f 30,10.

Aan Collecten: (voor de Theol. faculteit)

Van de Geref. kerk te Putten (Gld.) f 5,08, van idem te Oude-Bierland f 3,43 1/2, van idem te Rozenburg f 2,81 1/2, van idem te Brielle f 2,85, van idem te Rockanje f 2,09, van idem te Stad a. t. Haringvliet f 1,37 1/2, van idem te Herwijnen f 3,65, van idem te Bussum (halve coll.) f 17,73 1/2, van idem te Hilversum (Havenstraat) f 16,70, van idem te Bedum Bf 6, van idem te Brouwers-

haven f 4,60, van idem te Bruinisse f 6,58, van idem te Geesdijk f 1,70, van idem te Haamstede f 3,66 1/2, van idem te Kampen f 6,30, van idem te Nieuwerkerk f 3,26, van idem te Oosterland f 3,50, van idem te Scharendijke f 7,70, van idem te Wissekerke f 1,60, van idem te Zierik-

zee f 13,31 1/2, van idem te Zonnemaire f 3,87.

Aan Schenkingen:

Door mej. B. van Tellingen te Zeist,

van de Meisjesveren. »Dorcas» f 3.

Voor het Studiefonds:

Door Ds. J. J. Berends van Maasland van de Halve Stuiversver. f 42, door Ds. J. J. Berends te Maasland, 3 m. bijdrage van de Halve Stuiversveren. f 42, door den heer Johs. Knap 54e storting van de ver. tot onderst. van het Studiefonds te 's-Gravenhage f 100.

Voor de Bibliotheek:

Van het Departement van Koloniën: Spoor- en Tramwegkaart van Java en Madag. Bijgewerkt tot Augustus 1900.

Aanteekeningen betreffende het Britsch Indisch Bestuursstelsel door J. B. v. d. Houven v. Oordt.

S. J. SEEFAT,

Heusden.

Penningmeester.